

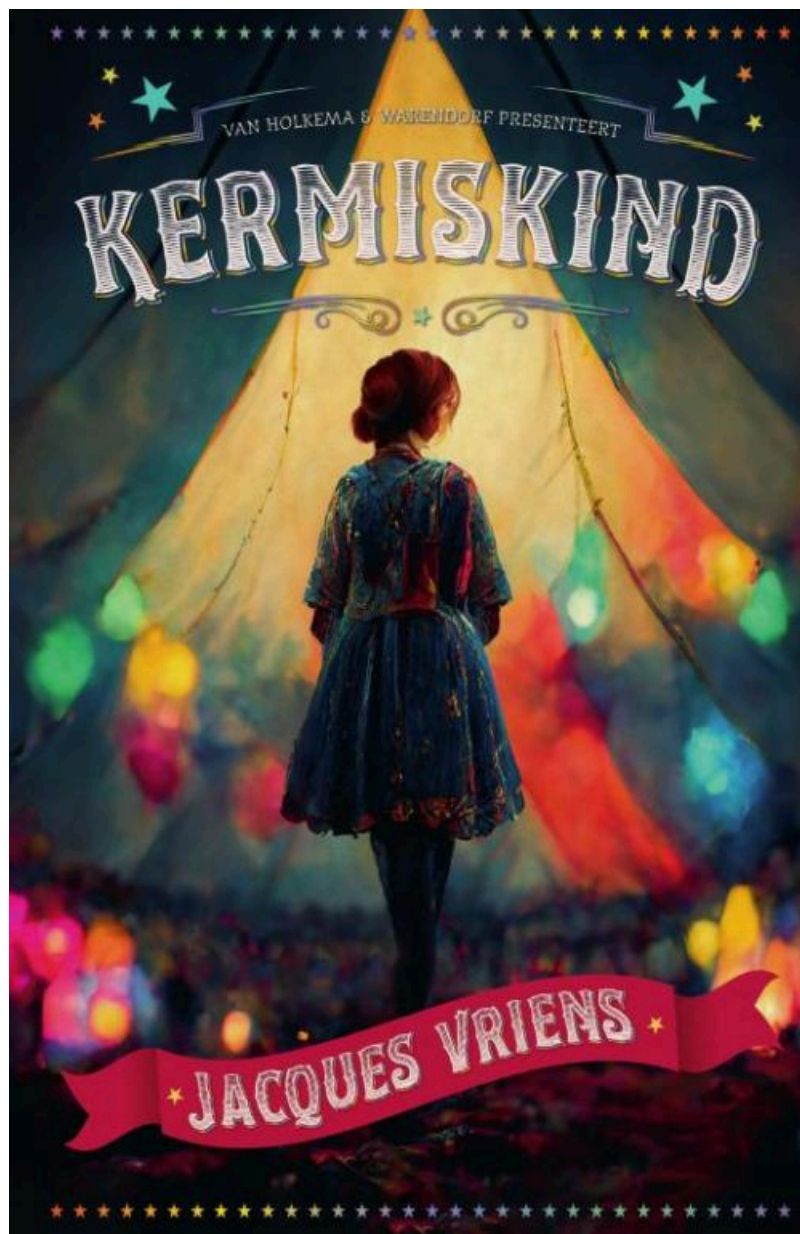
Lesbrief

Jacques Vriens
Kermiskind

Leeftijd: vanaf 10 jaar

Thema's in het boek:

- Familie
- Voor jezelf opkomen
- Jezelf kunnen zijn
- Kermis
- Theater
- Geschiedenis

Kermiskind

Kermiskind is het nieuwe kinderboek van Jacques Vriens voor kinderen vanaf 10 jaar. Een prachtig historisch verhaal over een reizend theatergezelschap dat zich afspeelt op een kermis rond 1925.

Kermiskind is een spannend verhaal over meerdere thema's als (familie)geschiedenis, het theater, opkomen voor jezelf en homoseksualiteit.

Deze lesbrief biedt verschillende opdrachten om over deze onderwerpen met leerlingen in gesprek te gaan. Je kunt een keuze maken uit de verschillende opdrachten. We raden aan te beginnen met opdracht 1 over leesplezier, zodat je eerst goed met leerlingen het verhaal bespreekt. Daarna kunnen de andere opdrachten in willekeurige volgorde uitgevoerd worden.

De eerste en de tweede opdracht gaan over leesplezier en leeservaringen. Er staan werkvormen en vragen beschreven die je kunt gebruiken om met leerlingen in gesprek te gaan over het verhaal en over thema's in het boek.

Daarna volgen er vijf verschillende opdrachten die ieder een ander onderwerp uit het boek belichten: opdracht 3 (*Iedereen speelt wel eens toneel*), waarin leerlingen zelf toneelspelen, opdracht 4 (*De tijd verandert*), waarin leerlingen kijken naar een 'stomme' film en nadenken over de ontwikkeling van film en andere technologische ontwikkelingen. In opdracht 5 (*Kermis*) onderzoeken leerlingen het concept 'kermis'. In opdracht 6 (*Een decor maken*) gebruiken leerlingen hun fantasie om een decor te maken. En ten slotte gaan leerlingen in opdracht 7 (*Schelden met 'mietje'*) met elkaar in gesprek over schelden met het woord 'mietje' in 1925 en in 2024.

Tip: Start voor het lezen van *Kermiskind* met een boekintrodactie om voorkennis te activeren en leerlingen nieuwsgierig te maken naar het verhaal.

Vraag leerlingen bijvoorbeeld of zij wel eens op de kermis komen. Wat vind je van de kermis? Wat vind je leuk? Wat vind je minder leuk? De kermis bestaat uit een verzameling van rondreizende attracties en kramen. Kun je je voorstellen dat je op de kermis woont, werkt en meereist?

Laat het boek zien, lees de titel voor. Dit boek gaat over Rosa. Zij reist met haar familie het land door om op kermissen theatervoorstellingen te spelen. Zullen we gaan lezen?

- Op een van de kermissen waar theater Vonkestein staat, draait ook de eerste stomme film van Charlie Chaplin. Waarom ziet de familie de film als belangrijke bedreiging voor hun theater?
- Het ongeluk van Rosa's vader is een belangrijk moment in het verhaal. Wat gebeurt er daarna?
- Teunis speelt hofdame Freule Friemel. Waarom hebben sommige mensen daar problemen mee?
- Eerst wil Rosa Freule Friemel niet spelen; toch doet zij het op het einde wel. Hoe zit dat?
- Oom Gerrit is vaak boos. Waarom is hij zo gefrustreerd?

★★★★★★★★★★★★★★★★★ Ronde 2. Jij en het verhaal ★★★★★★★★★★★★★★★★★★

- Op welk personage in het verhaal lijkt je zelf een beetje? Op wie helemaal niet?
- Stel, je zou Rosa ontmoeten, wat zou je dan tegen haar zeggen? En tegen Teunis? En tegen oom Gerrit? En tegen Klaas?
- Is er iets in het verhaal wat je heeft verrast?
- Heb je iets geleerd van het verhaal?
- Welk woord omschrijft het boek het beste: spannend, grappig, interessant, verrassend, verdrietig of iets anders? Leg uit.
- Wie zou dit boek echt moeten lezen?
- Welk stukje uit het verhaal herinner je je het beste? Hoe komt dat?

★★★★★★★★★★★★★★★★★ Ronde 3. Doorpraten ★★★★★★★★★★★★★★★★★★

- Ben jij wel eens naar het theater geweest? Wat vind je van theater?
- Speel je zelf wel eens toneel? Welke rol zou je graag willen spelen?
- Theater Vonkestein is een familietheater, het wordt van ouder op kind overgedragen. Ken jij nog meer 'familiebedrijven'? Wat voor bedrijven zijn dat? Kun je je voorstellen dat jij het bedrijf van je ouders overneemt? Wat vind je van de verwachtingen die Rosa's ouders hebben van haar?
- Teunis houdt zijn liefde voor Wolter geheim. Wat vind je daarvan?
- Hoe vind je dat Klaas en oom Gerrit tegen Teunis doen? Hoe komt Rosa op voor Teunis? Wat zou je zelf willen zeggen tegen oom Gerrit? En tegen Teunis?
- Rosa zegt: 'Ik snap niks van volwassenen.' Begrijp jij volwassenen altijd? Wanneer echt niet?

2. Emoties

Nodig:

- Het bord
- Witte vellen papier

Instructie:

Oom Gerrit is een mopperkont, Rosa een brutaal kind. Maar is dat wel écht zo? Wat zit daarachter?

- Schrijf een aantal personages op het bord, bijvoorbeeld Rosa, oom Gerrit, Teunis, oma Neeltje en Rosa's vader.
- Noteer daaronder een aantal eigenschappen, zoals *trots, stoer, dapper, onzeker, onaardig, eigenwijs, streng, lief, eerlijk, zorgzaam, gemeen, egoïstisch*.
- Vraag leerlingen de eigenschappen aan de personages te koppelen. Vraag ze ook een voorbeeld te geven uit het verhaal.
- Daarna mogen zij in tweetallen uitwisselen. Hebben de leerlingen dezelfde koppeling gemaakt? Kunnen zij dat uitleggen?
- Doe nog een ronde, maar dan met emoties zoals *vreugde, verdriet, opluchting, angst, verbazing, afschuw, woede, schaamte, liefde*. Welke emotie vinden zij bij welk personage passen? Waarom?
- Deel witte vellen papier uit aan iedere leerling. Vraag leerlingen hier een grote pijl op te tekenen. Bij het begin van de pijl schrijven zij 'start van het verhaal', aan het einde van de pijl schrijven zij 'eind van het verhaal'.
- Vertel dat personages gedurende het verhaal veranderen. Start met Rosa. Schrijf aan het begin van de pijl hoe Rosa zich aan het begin van het verhaal voelt: 'Rosa wil geen kermiskind zijn en ze houdt niet van toneelspelen. Zij durft dit niet te vertellen aan haar vader.'
- Geef leerlingen nu 10 minuten de tijd om bij de pijl te schrijven. Laat ze antwoord geven op de volgende vragen: Wat verandert er gedurende het verhaal? Hoe komt dat? Wat doet Rosa zelf? Welke andere personages hebben daarmee te maken? Hoe voelt Rosa zich aan het einde van het verhaal?
- Laat leerlingen de plaat invullen en daarna in tweetallen bespreken.
- Doe hetzelfde met oom Gerrit en Teunis.

3. Iedereen speelt wel eens toneel

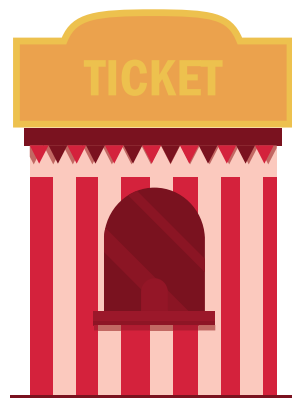
Nodig:

- Het bord
- Het boek, pagina 88/89
- Kleine briefjes

Instructie:

Toneelspelen is een vak. Rosa krijgt er steeds meer plezier in. Kunnen de leerlingen in de klas ook toneelspelen?

- Bespreek met elkaar: wat vindt Rosa aan het begin van toneelspelen? Wat vindt ze er niet leuk aan? Wanneer verandert dit?
- Concludeer samen: Rosa wil geen marionetje zijn en precies de instructies van haar vader opvolgen. Ze wil meer vrijheid hebben en haar creativiteit gebruiken.
- Vraag of er kinderen in de klas zijn die goed toneel kunnen spelen.
- Deel kleine briefjes uit. Vraag iedere leerling op het briefje een rol te schrijven die hem of haar grappig lijkt om te spelen, bijvoorbeeld:
 - Een boze circusdirecteur die op zoek is naar de clown.
 - Een winkelier die de hele tijd in slaap valt.
 - Een bang kindje dat is gevluht voor muizen.
 - Een verwende prinses die wil dat iedereen voor haar buigt.
 - Een bekakte meneer die in een hondendrol is gestapt.
- Doe alle briefjes in een pot.
- Deel de klas in tweetallen en trek een briefje. Lees de rol voor. De leerlingen mogen om de beurt de rol spelen. Wie wil het voor de klas voordoen?

- Lees voor:

“In de hal is het druk, want het is bezoekuur. De dikke portier zit weer in zijn hokje en kijkt vanonder zijn grote pet als een roofvogel speurend om zich heen. Ik mag niet opvallen en loop heel rustig met een ouder echtpaar mee in de richting van de grote trap. Als ik mijn voet op de eerste tree zet, hoor ik de stem van de dikke roofvogel: ‘Hé meisje, waar ga jij heen?’ Met grote stappen komt hij op mij af en staart me wantrouwig aan. Zou hij me herkennen? Ik ben niet in mijn Roodkapjekostuum, maar mijn rode haren heb ik nog steeds. Ik zet mijn zieligste stemmetje op. ‘Meneer, ik wil mijn vader heel even gedag zeggen. Ik heb hem al een week niet gezien.’ En waar het vandaan komt, weet ik niet, maar er rollen zomaar een paar tranen over mijn wang. ‘Hoe oud ben je?’ vraagt de portier. ‘Veertien, meneer,’ lieg ik. ‘Loop maar door.’ ‘Dank u wel, meneer.’ Ik wil het liefste de trap op rennen, maar ik blijf in mijn rol van treurend meisje en stap langzaam naar boven. En of ik wil of niet: de tranen blijven komen en ineens weet ik ook waarom: die lagen al de hele tijd op de loer. Zo kan ik niet aankomen bij pap. Ik zucht heel diep, veeg met mijn mouw over mijn gezicht en slik een paar keer flink. Ik schrik als een mevrouw vraagt: ‘Is er iets, meisje?’ ‘Nee niks, het is al over.’ ‘Ben je alleen?’ ‘Nee hoor, mijn moeder komt zo.’”

- p. 88 uit *Kermiskind*

- Wat voor rol speelt Rosa hier? Waarom is dat nuttig?
- Vertel: ‘Rosa speelt de rol van treurend meisje, zodat de bewaker haar niet herkent en haar naar haar vader laat gaan. In het leven speelt iedereen wel eens toneel om iets gedaan te krijgen. Dat gaan wij nu oefenen.’
- Deel de klas op in tweetallen. Laat de duo’s een dagelijkse situatie bedenken waarin zij wel eens toneelspelen, bijvoorbeeld:
 - Je hebt geen zin om met iemand af te spreken, maar je wil dit niet eerlijk zeggen.
 - Je hebt stiekem een ijsje uit de vriezer gepakt, terwijl dat niet mocht van je moeder. Als je de laatste hap neemt, komt ze binnen.
 - Je bent aan het eten bij je oma. Je vindt het eten echt niet lekker, maar je oma heeft zo haar best gedaan. Je doet alsof je het eten lekker vindt.
- Vraag de duo’s om een korte sketch voor te bereiden. Laat een aantal duo’s die dat willen hun sketch voordoen!

4. De tijd verandert

Nodig:

- Het bord
- Het boek, pagina 39
- Filmfragment van een stomme film, bijvoorbeeld:
- Foto's van oude voorwerpen, zoals een wasketel, een wringer en een typemachine

Instructie:

Het reizende theatergezelschap gaat naar de stad Helwaard. Op de kermis van Helwaard wordt ook een stomme film vertoond.

- Lees voor:

“Oom Gerrit maakte zich zorgen over de reizende bioscoop op de kermis in Helwaard. ‘Ik snap niet wat mensen daar aan vinden,’ mopperde hij. ‘Het zijn films zonder geluid en de beelden zijn vaak wazig. Wij zijn tenminste levensecht, maar het gaat ons wel publiek kosten, omdat het iets nieuws is.’”

- p. 39 uit *Kermiskind*

- Bespreek met leerlingen:
 - Waarom maakt oom Gerrit zich zorgen? Denk je dat zijn zorgen terecht zijn?
 - Waarom werd dit een ‘stomme film’ genoemd?
 - Heb je ooit een stomme film gezien? Hoe vond je dat?
- Laat een stukje van een stomme film zien en bespreek:
 - Hoe vind je de film?
 - Wat vind je er leuk aan? Wat verbaast je?
 - Wat is er anno 2024 allemaal veranderd aan de ‘film’?

- Vertel: ‘Het verhaal speelt zich af in 1925. Sindsdien zijn er heel veel ontwikkelingen geweest. De 20e eeuw staat bekend om alle technologische ontwikkelingen. In de 21e eeuw gaat dat weer een stap verder.’
- Vraag leerlingen welke technologische ontwikkelingen er in de laatste 50 jaar geweest zijn. Wat is er nú wel dat er tijdens Rosa’s leven nog niet was? Toen jouw opa en oma klein waren, wat was er toen nog niet wat wij nu wel hebben? En wat is de nieuwste technologische ontwikkeling nu, denk je?
- Schrijf een lijstje met technologische ontwikkelingen op het bord. Vertel leerlingen: ‘Jullie mogen in tweetallen deze lijst in de goede volgorde zetten: wat was er eerst, wat kwam daarna? Bijvoorbeeld: de telefoon, de wasmachine, de elektrische auto, de walkman, de iWatch, de smartphone, de computer, de iPad, de vaatwasser. Zoek samen op welke ontwikkeling eerst kwam!’
- Geef een opdracht mee voor thuis. Leerlingen mogen iemand uit hun omgeving interviewen, een familielid of iemand anders die zij kennen die de pensioengerechtigde leeftijd heeft. Het doel van het interview is dat leerlingen bevragen: wat is er met de tijd verbeterd? Wat was vroeger juist beter? Het mag concreet gaan over voorwerpen die we gebruiken, maar ook over digitalisering, de manier waarop we met elkaar omgaan of een andere ontwikkeling.
- Laat leerlingen in de klas een paar vragen voorbereiden.
- Spreek een moment af waarop de thuisopdracht klaar is. Koppel de resultaten uit de interviews terug door leerlingen in tweetallen uit te laten wisselen.
- Bespreek klassikaal:
 - Welke ontwikkeling vinden de geïnterviewden vaak goed?
 - Wat was vroeger beter, volgens de meeste geïnterviewden? Wat vind je daarvan? Kun je daar iets bij voorstellen?

5. Kermis

Nodig:

- Het bord
- Witte vellen om een woordweb mee te maken
- Foto's van de eerste kermis, bijvoorbeeld via (of zie afbeeldingen in bijlage 1)

Instructie:

De kermis bestaat al eeuwen. Hoe is de kermis in de loop van de jaren veranderd?

- Vraag leerlingen: 'Ben je zelf wel eens op een kermis geweest? Hoe vind je dat?'
- Deel witte vellen uit: ieder tweetal krijgt een wit vel. In het midden van dat vel schrijven zij 'kermis'. Vraag leerlingen in duo's kort te associëren: waar denk je aan bij een kermis? Vraag leerlingen woorden op te schrijven op hun woordweb.
- Vraag klassikaal terug: waar denken leerlingen aan? Welke attracties? Welke sfeer hangt er op de kermis? Wanneer ga je daar wel/niet heen? Wat eet je op een kermis?
- Vertel dat Rosa op de kermis opgegroeid is. Wat leer je uit de verhalen van Rosa over de kermis in 1925? Welke attracties zijn er? Welke sfeer is er? En verschilt dat van kermissen nu? Lees eventueel een fragment voor van pagina 52. Dit gaat over de laatste avond op de kermis, waar de familie een rondje maakt over de kermis. Vraag leerlingen op hun woordweb ook te noteren wat zij weten over de kermis in 1925.
- Vertel dat de kermis een rondreizend gezelschap is met een verzameling aan attracties en kramen in de openlucht ter vermaak. De oudste kermis in Nederland is waarschijnlijk de kermis van Wijk Bij Duurstede in 1023. Laat drie foto's zien van kermissen door de jaren heen. Laat de duo's onderstaande vragen beantwoorden:
 - Wat is er in de loop van de jaren veranderd aan de kermis?
 - Wat is hetzelfde gebleven?
- Er is ook altijd kritiek op de kermis geweest. Bijvoorbeeld dat er te veel alcohol wordt gedronken, dat er wordt gevochten, dat er wordt gegokt en dat mensen zich 'immoreel' gedragen. Herken je dit terug in *Kermiskind*? Zo ja, hoe en wanneer?
- Hoe komt de kermis aan dit 'imago'?

6. Een decor maken

Nodig:

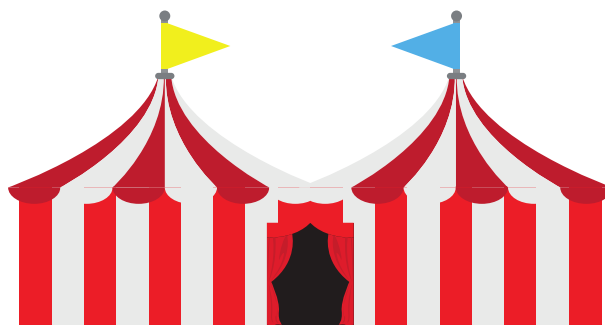
- Het boek, vanaf pagina 124
- Verfmaterialen
- A3-vellen

Instructie:

In de avond speelt de familie vaak het stuk 'Moord op het kasteel'. In het boek lees je meerdere keren over deze voorstelling. Het publiek is altijd onder de indruk van het mooie decor. Maar hoe zit dit decor eruit?

- Deel verfmaterialen en A3-vellen per leerling uit.
- Vertel: 'Oom Gerrit maakt het decor. Het publiek applaudisseert altijd bij dit decor. Jullie mogen nu je fantasie gebruiken en een eigen decor ontwerpen. Ik lees nog een keer het stuk over het toneelstuk voor. Jullie mogen ondertussen een decor bedenken.'
- Lees het boek vanaf pagina 124 voor.
- Vraag leerlingen om ondertussen op hun A3-vel een passend decor te schilderen bij het toneelstuk.
- Geef leerlingen de tijd om hun decor af te maken. Hang ze daarna op in de klas: hoe verschillen de decors? Wil een leerling het decor toelichten?

7. Schelden met ‘mietje’

Nodig:

- Het boek, pagina 121

Instructie:

- Bespreek met de groep dat Teunis op jongens valt. Waarom houdt hij dit geheim?
- Bespreek de volgende punten met de klas.
 - Hoe gedraagt oom Gerrit zich tegen Teunis?
 - Wat voor gedrag vertoont Klaas (de zoon van de Dikke Dame) tegenover Teunis?
 - Wat vind je ervan dat iedereen het scheldwoord ‘mietje’ gebruikt?
 - Hoe zou Teunis zich voelen als hij het woord ‘mietje’ hoort?
 - Hoe komt Rosa voor Teunis op?

- Lees onderstaand fragment van pagina 121 nog eens:

“Ik sta op en dribbel naar haar toe. ‘Lief Wandaatje, ik ben Rosa niet, ik ben Freule Friemel.’

Oom Gerrit kijkt me grijnzend aan en zegt: ‘Wat een goed idee van mij, hè Rosa, om jou die rol te laten spelen in plaats van Teunis.’

Dit is weer een potje Teunis pesten. Heeft hij het nou nog niet afgeleerd? Maar ik laat me niet kennen en aai over zijn hoofd, terwijl ik met mijn liefste freulestem zeg: ‘Dank je wel, lieve graaf, voor je compliment. En weet je wat zo heerlijk is: morgen speelt Teunis de freule en ik weer de dag daarna. We doen het om en om.’

‘Mag dat zomaar?’ vraagt oom Gerrit kortaf.

‘Ja, dat mag van onze lieve oma Neeltje.’

‘Brutaal kind!’

‘Heer graaf!’ gil ik, ‘hoe durft u zo’n toon tegen mij aan te slaan?’

Van nu af aan gedraagt u zich. En voortaan zegt u geen...’

Mam onderbreekt mij: ‘Rosa, niet doen!’

‘Ik ben Rosa niet, mevrouw de gravin, ik ben Freule Friemel en kunt u uw man, graaf Hendrik, vragen op te houden met “mietje” te zeggen tegen de stalknecht? Zo niet, dan zal ik geen nép-gif maar écht gif in zijn wijn laten druppelen.’

‘Rosa!’ roept mijn moeder nog een keer.

Maar ik ben niet meer te houden. Heupwiegend flanneer ik door de woonwagen en ik speel de freule of ik het al jaren doe: ‘Heer graaf, weet u wel dat mietje een scheldwoord is? Wilt u voortaan alstublieft “homoseksueel” zeggen? Of kunt u eigenlijk beter helemaal uw mond houden? Onze stalknecht is een voortreffelijk acteur en de rest gaat u niks aan.’

Dan gebeurt er iets bijzonders. Oom Gerrit staat op, begint te klappen en roept: ‘Rosa, je bent een geweldige freule.’

Ik ben even uit het veld geslagen: meent hij dit nou?

Dan kijkt hij naar Teunis, die nog steeds voor de grote schminkspiegel zit.

‘Stalknecht Dirk, ik blijf er moeite mee hebben dat jij een mietje bent, maar...’

‘Wat heb ik nou gezegd, heer graaf!’ roep ik boos.

Tante Wanda giechelt en ik hoor Teunis en mam ook lachen. Zelfs bij oom Gerrit zie ik een glimlachje als hij antwoordt: ‘Pardon freule, ik zal het niet meer zeggen.’

‘Goed zo, heer graaf, u leert het wel.’

‘Stalknecht Dirk,’ begint hij opnieuw, ‘de freule heeft gelijk: het gaat om onze voorstelling. En door alles wat er vandaag gebeurd is, weet ik nu zeker dat ik dit niet kan missen. Je bent een goeie acteur en het spijt me dat ik dit niet eerder heb gezegd. Jij zorgt voor iets extra’s in onze voorstellingen doordat je bent, wie je bent.’”

- p. 121 uit *Kermiskind*

- Bespreek: wat vind je ervan hoe Rosa opkomt voor Teunis? Hoe vind je dat oom Gerrit reageert? Welk inzicht heeft hij gekregen?
- Vertel: ‘Er zijn nu veel meer regels en wetten die zorgen dat lhbtq+-ers gelijk behandeld worden. Zo kunnen mensen in Nederland trouwen met iemand van hetzelfde geslacht. En in artikel 1 van de Grondwet staat: “Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan”. Vraag of de kinderen artikel 1 kennen. Wat vinden zij van discriminatie? Welk gevoel krijgen zij daarbij?
- Vertel: ‘Maar er bestaat ook nog veel discriminatie en het schelden met “mietje” en “homo” gebeurt nog vaak.’ Ga met de leerlingen in gesprek over het schelden met ‘homo’, gebruik de volgende subvragen:
 - Tegenwoordig wordt ook nog gescholden met ‘mietje’ of ‘homo’.
Waarom zou dit scheldwoord zo vaak gebruikt worden?

- In het voetbalstadion wordt vaak ook met 'homo' gescholden. Soms met spreekkoren (het hele publiek roept dan iets). Wat vind je daarvan?
- Hoe zou iemand die zelf homo is zich voelen als er met 'mietje' of 'homo' gescholden wordt?
- Wat zeg je tegen iemand die scheldt met 'homo'?
- Wanneer schelden mensen met 'homo'? Wat bedoelen ze daar dan mee? Is het ook wel eens iets positiefs?
- Hoe zouden we dit kunnen veranderen?
- Hoe kunnen we er in de klas voor zorgen dat iedereen zichzelf kan zijn?
- Hoe kun jij eraan bijdragen dat iedereen zichzelf kan zijn? Vind je dat belangrijk?

Bijlage 1.

Kermis 1800

Kermis 1900

Kermis 2023